

Kóczé Angéla

Reflexió „A belsővé vált nőgyűlölet” című tanulmányhoz

Takácsy Márta és Nikolics Lilla tanulmánya bátor és hiánypótló kísérlet: a nőgyűlölet fogalmát nem pusztán egyéni attitűdként, hanem mélyen beágyazott, pszichodinamikai és társas tudattalanban gyökerező mintázatként vizsgálja. A szerzők következetesen amellet érvelnek, hogy a mizogínia nem redukálható férfiak nők elleni ellenszenvére, hanem kollektív fantáziák, interperszonális viszonyrendszerek és intézményes gyakorlatok összessége, amely generációkon átívelően újratermelődik. A tanulmány különösen értékes abban, hogy bemutatja a női hang elnyomásának mechanizmusait, a terápiás terekben megjelenő áttételi dinamikákat és a belsővé vált kritikus kórust, amely a nők közötti viszonyokat is átítatja.

Ez a megközelítés élesen rávilágít arra, hogy a gyűlölet nem csupán egyéni érzelem, hanem társadalmi aktus: közösségi identitásformáló erő, amely a „mi” és az „ők” közötti határvonalak kijelölésében kap szerepet. Éppen ezért különösen időszerű a tanulmány gondolatmenete a magyar társadalom szélesebb kontextusában, ahol a nemi hierarchiák mellett az etnikai és rassz alapú előítéletek és az ezekből fakadó strukturális meghatározottság is erővel bír. A roma közösségekkel szembeni diszkrimináció nem korlátozódik egyéni sérelmekre: az oktatási szegregáció, a munkaerőpiaci kirekesztés, a rendőri túlkapások és a politikai diskurzusban normalizált bűnbakképzés mind ugyanannak a társas tudattalanban gyökerező logikának a megnyilvánulásai. A nőgyűlölethez hasonlóan ezek az előítéletek is a közösségi kohézió illúzióját szolgálják az „idegen” megbélyegzésével, miközben elfedik a strukturális erőszak természetét.

A tanulmányban bemutatott példák – a nők vallomásainak hiteltelenítése a bírósági eljárásokban, a szülészeti erőszak, a munkahelyi láthatatlanná tevés – jól párhuzamba állíthatók a roma közösségeket érintő intézményi gyakorlatokkal. A rendőri túlkapások, az iskolai szegregáció vagy a roma nők egészségügyi ellátásban tapasztalt megalázó bánásmódja ugyanazt a struktúrát tükrözi: az áldozat hiteltelenítését, a felelősség áthárítását és az intézményi erőszak normalizálását. E példák világosan jelzik, hogy a társas tudattalan képes nemcsak elviselhetővé, hanem magától értetődővé tenni az erőszak ismétlődő formáit.

A szerzők hangsúlyozzák, hogy a nőgyűlölet belsővé válik: a nők maguk is újrátstárolják egymás felé a patriarchális mintázatokat. Ugyanez a logika érvényesül az etnikai alapú elnyomásban is. A roma közösség tagjai gyakran internalizálják a kívülről érkező megbélyegzést: önstigmát, bizalmatlanságot és önbizalomvesztést hordoznak, ami tovább korlátozza a romák lehetőségeit. A domináns társadalmi diskurzus így nemcsak kívülről, hanem belülről is megerősíti az elnyomást: a „nem vagy elég jó anya/feleség” üzenet a nőket sújtja, a „nem vagy elég értékes, civilizált és produktív” ítélet a romákat. Mindkét esetben belső kritikus hangként rögzül a társas tudattalanban, amely újra és újra érvényesíti a leértékelést.

A tanulmány interszekcionális szemlélete különösen fontos a roma nők helyzetének vizsgálatakor. Ők ugyanis egyszerre tapasztalják meg a női létből fakadó és az etnikai hovatartozásból eredő hátrányokat, amelyek sajátos, összetett elnyomási formát hoznak létre. A roma nők elleni szülészeti erőszak vagy a munkaerőpiacról való kirekesztés nem érthető meg pusztán a nőgyűlölet, vagy pusztán a rasszizmus fogalmai mentén: a kettő egymást erősítve működik. A többszörös diszkrimináció rámutat arra, hogy a patriarchális és etnikai hierarchiák metszéspontjaiban olyan tapasztalatok születnek, amelyek sem az egyik, sem a másik elméleti keretben nem ragadhatók meg önmagukban.

A rasszizált csoportok – így a romák és a fekete közösségek – transzgenerációs traumája szintén párhuzamba állítható a belsővé vált nőgyűlölet öröklődésével. A kollektív múltban gyökerező erőszak – a rabszolgaság, a lincs-kultúra, a holokauszt, a gettósítás, a sterilizáció vagy a sorozatos fizikai támadások – nem pusztán történelmi emlékezetként él tovább, hanem mély nyomokat hagy a családi narratívákban, a testben hordozott szorongásokban és a kapcsolati mintázatokban. A társas tudattalanban ezek a traumák „fekete lyukakat” hoznak létre: kimondatlan, de ható erőtereket, amelyek torzítják a bizalomképességet, az önértékelést és az identitáskereteket. A transzgenerációs trauma tehát nem múltbéli maradvány, hanem a jelenben is aktívan működő pszichés és társadalmi realitás.

Takácsy és Nikolics hangsúlyozzák a szakemberek társadalmi felelősségét: a pszichoterápia és a csoportanalízis nem maradhat semleges a társadalmi elnyomás formáival szemben. A terápiás és közösségi terekben tudatosítani kell azokat az előítéleteket és fantáziákat, amelyek fenntartják a nőkkel vagy a romákkal szembeni gyűlöletet. Amennyiben ezek láthatatlannak maradnak, a terápiás tér óhatatlanul a fennálló hierarchiák újratermelője lesz. A kritikus reflexió, a társas tudattalanba íródott mintázatok feltárása és a hallgatás megtörése ezért etikai és szakmai kötelesség.

A tanulmány hozzájárul ahhoz, hogy a gyűlöletet ne pusztán affektív reakcióként, hanem társadalmi és pszichodinamikai struktúraként értelmezzük. Ez a keret alkalmas arra is, hogy támpontokat adjon a rasszizmus és az etnikai alapú erőszak megértéséhez. A mizogínia és a romákkal szembeni gyűlölet közös mechanizmusokból táplálkozik: a társas tudattalan öröklött és tanult mintázataiból, a bűnbakképzés logikájából és az internalizált elnyomás belsővé vált hangjaiból. Terápiás, közösségi és társadalmi felelősségünk az, hogy e mintázatokat láthatóvá tegyük, és így járuljunk hozzá egy olyan társadalmi közeg kialakításához, ahol a női és a roma hang egyaránt hallható, érvényes és elismert legyen.

Takácsy Márta és Nikolics Lilla tanulmánya rávilágít arra, hogy a pszichoterápiás szakemberek felelőssége nem merül ki a társas jelenségek értelmezésében, hanem megköveteli a saját tudattalan előítéleteik és belső mintázataik folyamatos önvizsgálatát és reflexív feldolgozását is.